

Stiftelsen

Oslo, februar 1995

Norsk etnologisk gransking

Postboks 1010, Blindern

0315 OSLO

Spørreliste nr. 170

HUMOR

Denne gangen handler spørrelisten om humor. Humor spiller en stadig større rolle i samfunnet. Utforskningen av den levende humoren er derfor viktig for kulturvitenskapen. Førsteamanuensis Birgit Hertzberg Johnsen, forsker i folkloristikk ved Universitetet i Oslo, er i gang med et prosjekt der hun ser nærmere på dette emnet.

Mye samvær mellom menneskene inneholder skjemt, spøk og humor. Men humoren kan komme til uttrykk på mange forskjellige måter. Enkelte er kanskje gode historiefortellere, andre kommer gjerne med en rask replikk, mens noen er mer stillferdige og heller morer seg mer i det skjulte. Alle disse formene for humor er vi interessert i å få høre mer om her.

Selv om det er vanskelig å definere humor, så kan vi studere hvordan den kommer til uttrykk gjennom vitser, skrøner og andre fortellinger, klovning, fantestreker og mange andre former for moro. Karakteristisk for humoren er ofte at den forteller om noe uventet, snur ting på hodet, setter sammen elementer som ikke passer sammen, kommer med en treffende replikk o.l. Felles for mye humor er at den på ulike måter prøver ut og tøyser grenser – man beveger seg ofte "på kanten" av det tillatelige.

Vi ønsker å undersøke hvordan humoren kommer til uttrykk f.eks. gjennom

- det vi **forteller**, slik som i vitser, skrøner og andre morsomme historier,
- **handlinger**, slik som skøyestreker og fantestreker, utkledding, gjøgling og klovning,
- **hendelser** som oppleves som morsomme, enten det er situasjonskomikk, morsomme replikker eller annet.

Les gjennom hele spørrelisten før du begynner å skrive. Og husk at det er *din* innstilling til fenomenet humor vi er ute etter – du behøver derfor ikke følge spørrelisten slavisk dersom du har noe på hjertet du mener er viktig. Vi tror de fleste har gjort seg tanker om hva humor er og hva den betyr for menneskelig samvær.

Hvis du skulle velge å svare anonymt, ber vi deg skrive kjønn, alder, yrke og bosted på svararket – samt å legge ved en lapp med navn og adresse så vi kan få sendt deg vår vanlige "takkt" pr. post. Alt materiale som kommer inn til NEG – både med og uten navn – blir behandlet i henhold til lover om personvern og regler som gjelder for god forskningsskikk.

Lykke til!

I. BAKGRUNN

Er du et menneske med sans for humor? Liker du å få andre til å le – eller å le selv?

Er du oppvokst i en familie der det ble lagt vekt på humor? Hvis ja – beskriv hvordan. Hvis du har barn – hvordan er det med dem – eller andre unge i fami-

lien – er deres former for humor annerledes enn din form for humor?

Er det enkelte personer du vet om (i familien, i nærmiljøet, i radio, på film eller fjernsyn o.l.), som har hatt betydning for ditt forhold til humor? Fortell. Hvorfor betyr denne/de noe for deg?

II. FORTELLINGER, MORSOMME FOLK OG ARTIGE HENDELSER

Er det noen morsomme historier eller vitser du setter spesielt pris på? Skriv dem ned så utførlig som mulig. Fortell helst hvor de kommer fra/hvem du har lært dem av – og når du pleier å fortelle dem – hvis du gjør det. Hvorfor liker du disse historiene/vitsene spesielt godt?

Er det i din omgangskrets personer som er spesielt humoristiske? Forteller de gjerne vitser og historier – eller er de kanskje ekstra dyktige til å svare for seg – komme med morsomme replikker? Fortell.

Fortelles det i ditt miljø (i hjemmet/på arbeidsplassen/i nærmiljøet) vitser eller morsomme historier? Hva handler i så fall disse om – og når er det vanlig å bruke dem? Skriv ned det du måtte huske.

Er det enkelte personer i ditt miljø som det er blitt fortalt mange morsomme historier om? Fortell det du husker.

Er det noen hendelser du synes er spesielt humoristiske? Hvorfor? Fortell om dem så utførlig som mulig. Pleier du å fortelle om disse hendelsene til andre? Hvis ja, ved hvilke anledninger?

Hender det i din omgangskrets at folk driver ap med hverandre – at de finner på morsomme ting eller spiller hverandre et puss? Har du selv vært med på å narre noen eller blitt utsatt for slik spøk selv? Fortell.

Er det i ditt nærmiljø noen som fremfører sketsjer ved ulike arrangementer – eller har dere amatør-revy? Har du selv stått på en scene og vært morsom? Fortell.

I de senere år har massemedienes innflytelse på vår bruk og vårt syn på humor vært økende. Hvilke former for humor er det du foretrekker – vitsebøker, blader, tegneserier, morsomme bøker, underholdningsprogram på TV, morsomme reklamefilmer, morsomme filmer? Nevn eksempler og fortell hvorfor du synes de er morsomme.

Er det humorprogrammer i massemediene du ikke synes om? Hvorfor?

III. INNHOLD

Humoren kan handle om nesten hva som helst. Men ofte tar den opp slike emner som man ellers ikke snakker så mye om – og sider ved samfunnet som er konfliktfylt. Slik humor kan handle om

folk vi synes er rare eller tilhører andre grupper enn oss selv, eller om emner som seksualitet, kroppens utsondringer o.l. Nedenfor spør vi om ditt kjennskap til ulike former for slik humor.

A) Kjenner du til vitser og fortellinger som gjør narr av andre menneskers verdier eller livssyn, som spøker med religion, politikk o.l.?

B) Kjenner du til vitser eller fortellinger om folkegrupper som jøder, samer, pakistanere o.l.?

C) Kjenner du til vitser eller fortellinger som går på forholdet mellom kjønnene, seksualitet o.l.?

For hvert av spørsmålene A, B og C ber vi deg gi eksempler, hvis du kan, og svare på følgende spørsmål:

- Forteller du slike historier selv?
- I tilfellet nei: hvorfor ikke, i tilfellet ja: i hvilke situasjoner?
- Hva er ditt syn på slik humor?

Hva synes du er harmløs og uskyldig humor? Gi eksempler.

Synes du det er forskjell på humoren du finner innen ulike grupper i samfunnet slik som:

- aldersgrupper (barn, ungdom, voksne, eldre)?
- kvinner og menn (jenter og gutter)?
- yrkesgrupper (f.eks. fiskere, sykepleiere, militære)?
- lokale/regionale grupper (f.eks. byfolk/bønder, trøndere)?

Hvis du kan svare på noe av dette, forsøk å forklare hva forskjellene består i.

IV. BETYDNING

Kan du – etter alle disse spørsmålene – prøve å skrive ned hva *du* legger i begrepet humor?

Hvilke former for humor er det du selv setter mest pris på?

Synes du humor er viktig – ønsker du deg mer av den i livet ditt – eller er den likegyldig for deg?

Er det situasjoner i dagliglivet da du mener humor kan ha særlig stor verdi? På hvilken måte?

Synes du humorens innhold og bruk av humor har forandret seg siden du vokste opp? Forklar hva som er forskjellig nå fra før.

Har du kommet på flere vitser eller fortellinger underveis, så skriv dem utførlig ned. Fortell helst litt om hvor du har dem fra, når du pleier å fortelle dem og hvorfor du setter pris på akkurat disse vitsene/historiene.

Birgit Hertzberg Johnsen

Stiftelsen Norsk etnologisk gransking
Postboks 1010 Blindern
0315 Oslo
Tel. ekspedisjon: 22 85 49 22

Oslo, april 1995

Hva er NEG?

Hva vet dere om **stiftelsen Norsk etnologisk gransking (NEG)**? Noen av dere vet kanskje en god del – andre vet lite – vi vil i alle fall komme med en kort presentasjon: NEG er et forskningsarkiv som samler inn kunnskap om vår samtid og nære fortid ved hjelp av spørrelistene. Vi har kontakt med en rekke skrivende medarbeidere rundt om i landet. I årenes løp har de sendt oss omkring 140 000 sider med skriftlig materiale om bortimot 200 forskjellige emner. Materialet blir flittig brukt av forskere, hovedfagstudenter, lokalhistorikere, massemedia og andre.

Våre medarbeidere er folk som er kulturhistorisk interessert, og som liker å skrive. I prinsippet ønsker vi oss kontakt med folk av alle årsklasser, fra alle yrker og fra alle kanter av Norge. I praksis blir det ofte slik at det er de eldste som synes de har tid nok til rådighet til å delta i dette arbeidet. Som et resultat av dette hender det med jevne mellomrom at det tynnes svært i rekkene av medarbeidere.

Vil du bli medarbeider?

*

Spørreliste om HUMOR

Det er også et helt spesielt emne vi vil stille deg spørsmål om, og som vi vil be deg om å svare på **enten du er villig til å være fast medarbeider eller ikke**. Det gjelder et emne som vi har spurt våre eldre medarbeidere om, men som vi trenger svar på fra en yngre generasjon. Det er om **humor**.

Vedlagt følger en spørreliste som er laget av Birgit Hertzberg Johnsen, professor i folkloristikk, UiO. Hun arbeider med forskningsprosjektet "Humor i kulturenanalytisk perspektiv". **Kan du hjelpe henne med materiale?**

Vedlagt følger også svarark og frankert konvolutt. Skriv gjerne på PC, men fyll ut hodet på førstearket. Disketter returneres.

På forhånd takk!

Anne Moestue og Göran Rosander